

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമാസമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ അയോധ്യാകാണ്ഡേ

॥ ത്രിചത്യാരിംശഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

|| ത്രിചത്വാരീംശഃ സർഗഃ ||

കൗസൽയായാ വിലാപഃ

തതഃ സമീക്ഷ്യ ശയനേ
സന്നം ശോകേന പാർഥിവം |
കൗസൽയാ പുത്രശോകാർതാ
തമുവാച മഹീപതിം || 2.43.1 ||

രാഘവേ നരശാർദൂലേ
വിഷം മൂക്ത്യാഹിജിഹ്വയാ |
വിചരിഷ്യതി കൈകേയീ
നിർമൂക്തേവ ഹി പന്നഗീ || 2.43.2 ||

വിവാസ്യ രാമം സുഭഗാ
ലബ്ധകാമാ സമാഹിതാ |
ത്രാസയിഷ്യതി മാം ഭൂയോ
ദുഷ്ടാഹിരിവ വേശ്വനി || 2.43.3 ||

അമാന്യീൻ നഗരേ രാമ -
ശ്ചരൻ ദൈക്ഷം ഗൃഹേ വസേത് |
കാമകാരോ വരം ദാതു -
മപി ദാസം മമാത്മജം || 2.43.4 ||

പാതയിത്യാ തു കൈകേയോ
 രാമം സ്ഥാനാദ് യഥേഷ്ടതഃ |
 പ്രവിഭോ രക്ഷസാം ഭാഗഃ
 പർവണീവാഹിതാഗ്നിനാ || 2.43.5 ||

നാഗരാജഗതിർവീരോ
 മഹാബാഹുർധനുർധരഃ |
 വനമാവിശതേ നൂനം
 സഭാർയഃ സഹലക്ഷ്മണഃ || 2.43.6 ||

വനേ ത്വദ്യുഷ്ടദുഃഖാനാം
 കൈകേയനുമതേ ത്വയാ |
 ത്യക്താനാം വനവാസായ
 കാന്ത്യാവസ്ഥാ ഭവിഷ്യതി || 2.43.7 ||

തേ രത്നഹീനാസ്തരുണാഃ
 ഫലകാലേ വിവാസിതാഃ |
 കഥം വത്സ്യന്തി കൃപണാഃ
 ഫലമൂലൈഃ കൃതാശനാഃ || 2.43.8 ||

അപീദാനീം സ കാലഃ സ്യാ -
 ന്മമ ശോകക്ഷയഃ ശിവഃ |
 സഹഭാർയം സഹ ഭ്രാത്രോ
 പശ്യേയമിഹ രാഘവം || 2.43.9 ||

ശ്രുത്യൈവോപസ്ഥിതൗ വീരൗ
 കദായോധ്യാ ഭവിഷ്യതി |
 യശസിനീ ഹൃഷ്ടജനാ
 സുശ്രൂതീതധ്വജമാലിനീ || 2.43.10 ||

കദാ പ്രേക്ഷ്യ നരവ്യാഘ്രോ -
 വരൺയാത് പുനരാഗതൗ |
 ദവിഷ്യതി പുരീ ഹൃഷ്ടാ
 സമുദ്ര ഇവ പർവണി || 2.43.11 ||

കദായോധ്യാം മഹാബാഹുഃ
 പുരീം വീരഃ പ്രവേക്ഷ്യതി |
 പുരസ്കൃത്യ രഥേ സീതാം
 വൃഷഭോ ഗോവധൂമിവ || 2.43.12 ||

കദാ പ്രാണിസഹസ്രാണി
 രാജമാർഗേ മമാത്മജൗ |
 ലാജൈരവകരിഷ്യന്തി
 പ്രവിശന്താവരിന്ദൗ || 2.43.13 ||

പ്രവിശന്തൗ കദായോധ്യാം
 ദ്രക്ഷ്യാമി ശൂഭകുണ്ഡലൗ |
 ഉദഗ്രായുധനിസ്ത്രിംശൗ
 സശൃംഗാവിവ പർവതൗ || 2.43.14 ||

കദാ സുമനസഃ കന്യാ
 ദ്വിജാതീനാം ഫലാനി ച |
 പ്രദിശന്ത്യഃ പുരീം ഹൃഷ്ടാഃ
 കരിഷ്യന്തി പ്രദക്ഷിണം || 2.43.15 ||

കദാ പരിണതോ ബുദ്ധ്യാ
 വയസാ ചാമരപ്രഭഃ |
 അഭ്യുപൈഷ്യതി ധർമാത്മാ
 സുവർഷ ഇവ ലാലയൻ || 2.43.16 ||

നിഃസംശയം മയാ മൻയേ
 പുരാ വീര കദര്യയാ |
 പാതുകാമേഷു വത്സേഷു
 മാത്യുണാം ശാതിതാഃ സ്തനാഃ || 2.43.17 ||

സാഹം ഗൗരിവ സിംഹേന
 വിവത്സാ വത്സലാ കൃതാ |
 കൈകേയ്യാ പുരുഷവ്യാഘ്ര
 ബാലവത്സേവ ഗൗർബലാത് || 2.43.18 ||

നഹി താവദ്ഗുണൈർജുഷും
 സർവശാസ്ത്രവിശാരദം |
 ഏകപുത്രോ വിനാ പുത്ര -
 മഹം ജീവിതുമുത്സഹേ || 2.43.19 ||

ന ഹി മേ ജീവിതേ കിഞ്ചിത്
 സാമർഥ്യമിഹ കൽപ്യതേ |
 അപശ്യന്ത്യാഃ പ്രിയം പുത്രം
 ലക്ഷ്മണം ച മഹാബലം || 2.43.20 ||

അയം ഹി മാം ദീപയതേ സമുത്ഥിത -
 സ്തന്നുജ്ജശോകപ്രഭവോ ഹുതാശനഃ |
 മഹീമിമാം രശ്മിഭിരുദ്ധതപ്രഭോ
 യഥാ നിദാഘേ ഭഗവാൻ ദിവാകരഃ || 2.43.21 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
 അയോധ്യാകാണ്ഡേ ത്രിചത്യാരിംശഃ സർഗഃ ||